

De Zwinbosjes te Knokke-Heist

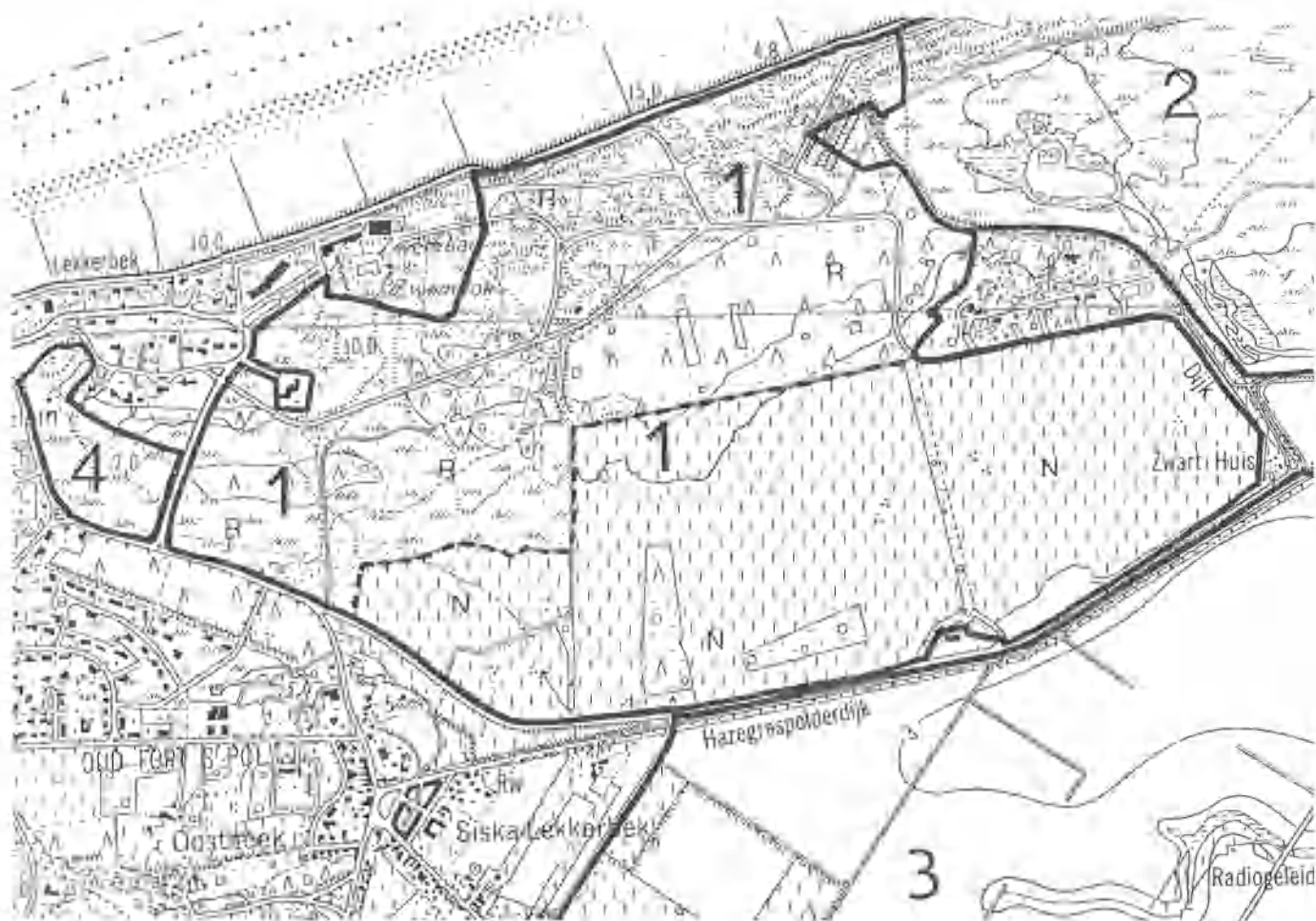
Guido Ostyn

In een eerste gedeelte wordt, na de situering, ingegaan op de wetenschappelijke waarde van het duingebied 'De Zwinbosjes' en de erachter liggende weilanden. In het tweede deel wordt aandacht besteed aan de juridische toestand en aan de problematiek van dit gebied.

65848

Luchtfoto van de kustzone. Vooraan een gedeelte van 'Het Zwin', daarachter de 'Zwinbosjes'. (Copyright Alain Perceval)

Situeringkaart van de 'Zwinbosjes' met de als landschap gerangschikte gebieden in de onmiddellijke omgeving.

Situering

Het gebied 'De Zwinbosjes' met een oppervlakte van ongeveer 206 ha, bevindt zich tussen de wijk 'Het Zoute' en het natuurreservaat 'Het Zwin' te Knokke. In de onmiddellijke omgeving bevinden zich drie als landschap gerangschikte gebieden: ten oosten het natuurreservaat 'Het Zwin' (K.B. 7.4.1939), ten zuiden de Hazegraspolder (K.B. 5.9.1978), en in het westen de Groenpleinduinen (Besluit van de Vlaamse Executieve 15.9.1982).

Historische evolutie

Voor een overzicht van de historische evolutie kan verwezen worden naar de bijdrage van M. Strobbe in ditzelfde nummer: het landschap van de Zwinstreek.

Wetenschappelijke waarde

Het gebied kan onderverdeeld worden in verschillende zones:

- de duinzone, voornamelijk in het noorden, met enkele grote open plekken door het vroegere gebruik als golfterrein;
- het bosgedeelte, meer centraal gelegen;
- weilanden in het zuidoostelijk gedeelte (het oude vliegveld).

Flora

Het is niet de bedoeling een overzicht te geven van de volledige samenstelling van de vegetatie van het gebied. Van de onderscheiden zones zal een korte beschrijving gegeven worden met inbegrip van enkele kenmerkende plantesoorten.

Duinzone:

Door de aanleg van de dijk is van de eigenlijke zeereep met de erbij horende halofiele (zoutminnende) vegetatie weinig of niets meer te merken.

Als zandfixeerders komen hier Helm (*Ammophila arenaria* (L.) Link) en Biestarwegras (*Agropyron junceiforme* (A. en D. Löve) A. en D. Löve) voor. Zij zorgen zo voor de vastlegging en vorming van de eerste duinenrij. Door de aanwezigheid van met de wind aangevoerd schelpengruis,

zijn deze buitenste duinen zeer kalkrijk, wat zijn weerslag heeft op de vegetatie. Tussen het helm komen onder andere voor: Muurpeper (*Sedum acre* L.), Deens lepelblad (*Cochlearia danica* L.), Zandzegge (*Carex arenaria* L.), Kleine hoornbloem (*Cerastium diffusum* Pers.), Zandhoornbloem (*Cerastium semidecandrum* L.), Kleverige reigersbek (*Erodium glutinosum* Dum.), Duinreigersbek (*Erodium cicutarium* (L.) L'Hérit. subsp. *dunense*), Duinruit (*Thalictrum minus* L. subsp. *dunense* (Dum.) Rouy en Fouc),...

In de eerste duinpannetjes komen, naast een groot aantal van de vorige soorten onder andere voor: Geel walstro (*Galium verum* L.) met de erop parasiterende Walstrobremraap (*Orobancha caryophyllacea* Smith), Duizendguldenkruid (*Centaurea erythraea* Rafn.), Knopige vetmuur (*Sagina nodosa* (L.) Fenzl.),...

Als eerste struik vindt men Duindoorn (*Hippophae rhamnoides* L.), die op sommige plaatsen een bijna ondoordringbaar struweel vormt. Op de graslandjes tussen de duindoornstruwelen worden onder andere volgende soorten aangetroffen: Zandmuur (*Arenaria serpyllifolia* L.), Rolklaver (*Lotus corniculatus* L.), Liggende klaver (*Trifolium campestre* Schreb.), Vroegeling (*Erophila verna* (L.) Besser), Muizeoor (*Hieracium pilosella* L.), Sint-Janskruid (*Hypericum perforatum* L.).

Door humusvorming en uitloging verzuurt de bodem, wat de verschijning van een aantal meer nitrofiële (stikstofminnende) plantesoorten met zich meebrengt. Stikstof is immers een belangrijk onderdeel van humus. Voorbeelden van deze soorten zijn: Winterpostelein (*Claytonia perfoliata* Donn. ex Wild.), Fijne kervel (*Anthriscus caucalis* Bieb.), Kruipwilg (*Salix repens* L.), Vlier (*Sambucus nigra* L.), Heggerank (*Calystegia sepium* (L.) R. Brown).

Waar het duindoornstruweel tamelijk hoog opgeschoten is (tot 5 m.), is er een bijmenging van onder andere Zoetekers (*Prunus avium* L.), Sleedoorn (*Prunus spinosa* L.), Eénstijlige meidoorn (*Crataegus monogyna* Jacq.), Es (*Fraxinus excelsior* L.).

Bosgedeelte

Hierbij dient een onderscheid gemaakt te worden tussen naald- en loofbos. Door de aanplanting van Zeeden (*Pinus pinaster* Ait.) is de bodem plaatselijk sterk verzuurd, wat een schaarse ondergroei van onder andere smalle stekelvarren (*Dryopteris carthusiana* (Vill.) H.P. Fuchs), Eikvaren (*Polypodium vulgare* L.) en Braam (*Rubus* sp.) tot gevolg heeft.

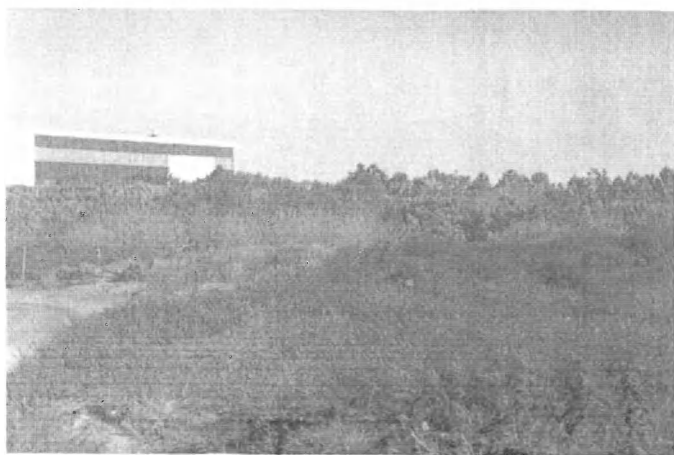
De gedeelten loofbos zijn meer gevarieerd: onder andere Esdoorn (*Acer* sp.), Zomereik (*Quercus robur* L.), Wilg (*Salix* sp.), Witte abeel (*Populus alba* L.), Zwarte els (*Alnus glutinosa* (L.) Gaertn.).

Weilanden

In de weilanden en aan de wegranden komen onder andere voor: Scherpe boterbloem (*Ranunculus acris* L.), Gewone klapproos (*Papaver rhoeas* L.), Koekoeksbloem (*Lychnis flos-cuculi* L.), Stinkende ballote (*Ballota nigra* L.), Moerasrolklaver (*Lotus uliginosus* Schkuhr).

Bosgedeelte.

Omgeving van het zwembad.

Zicht vanuit de struweelzone naar de kust toe.

Duindoornstruweel.

Open zone met graslandjes.

Struweelgedeelte.

Herpetofauna

Volgende amfibieën werden onder andere waargenomen: kleine en grote watersalamander, gewone pad, rugstreeppad, bruine en groene kikker, boomkikker (zeldzaam).

Avifauna

Naast een groot aantal broedvogels worden in het gebied talrijke trekvogels waargenomen, dit zowel in het voor- als in het najaar.

Broedvogels: onder andere Blauwe reiger (*Ardea cinerea*), Kievit (*Vanellus vanellus*), Grote bonte specht (*Dendrocopos major*), Ransuil (*Asio otus*), Wielewaal (*Oriolus oriolus*), Tapuit (*Oenanthe oenanthe*), Torenavalk (*Falco tinnunculus*), Bergeend (*Tadorna tadorna*), Nachtegaal (*Luscinia megarhynchos*), Bosrietzanger (*Acrocephalus palustris*),...

Trekvogels voorjaar: onder andere Purperreiger (*Ardea purpurea*), Lepelaar (*Platalea leucorodia*), Draaihals (*Jynx torquilla*).

Trekvogels najaar: onder andere Kramsvogel (*Turdus pilaris*), Koperwiek (*Turdus iliacus*), Blauwe kiekendief (*Circus cyaneus*).

Tijdens de wintermaanden kunnen bovendien een groot aantal eende- en ganzesoorten aangetroffen worden. Voorbeelden hiervan zijn: Wintertaling (*Anas crecca*), Smient (*Anas penelope*), Pijlstaart (*Anas acuta*), Kolgans (*Anser albifrons*), Rietgans (*Anser fabalis*), Kleine rietgans (*Anser brachyrhynchos*).

Problematiek

Op het gewestplan Brugge-Oostkust (K.B. 7.4.1977), kaartbladen 5/2 en 5/6 staan 'De Zwinbosjes' als R-gebied (natuurgebieden met wetenschappelijke waarde of natuurreservaten) en N-gebied (natuurgebied) aangeduid (zie fig. 1).

Deze bestemmingen werden aangebracht om de duinen maximaal te beschermen, gezien hun toeristisch en natuurwetenschappelijk belang. Volgens artikel 13 van het Koninklijk Besluit betreffende de inrichting en de toepassing van de ontwerp-gewestplannen en gewestplannen (28.12.1972), mogen in natuurgebieden enkel jagers- en vissershutten worden gebouwd voor zover deze niet kunnen worden gebruikt als woonverblijf, zelfs al ware het maar tijdelijk. De natuurreservaten moeten in hun staat bewaard worden omwille van hun wetenschappelijke of pedagogische waarde. In deze gebieden zijn enkel die handelingen en werken toegestaan, die nodig zijn voor de actieve of passieve bescherming van het gebied.

In de loop van 1980 werd door de Rijksdienst voor Monumenten- en Landschapszorg het rangschikkingsvoorstel uitgewerkt voor 'De Zwinbosjes'. Door de toen bevoegde Minister, M. Galle, werd op 27.4.1981 het akkoord verleend tot voorlopige rangschikking van het gebied. Deze voorlopige rangschikking werd op 17.6.1981 van kracht voor een periode van negen maanden. Op 15.10.1981 gaf de Koninklijke Commissie voor Monumen-

Zicht op het meer beboste gedeelte.

ten en Landschappen het volgende advies aan de Minister: „Het gebied 'De Zwinbosjes' dient als landschap gerangschikt te worden omwille van zijn wetenschappelijke waarde. De wetenschappelijke waarde wordt bepaald doordat:

— in het gebied de overgang van strand via duinen tot het polderlandschap, met de verschillende tussenstadia, duidelijk tot uiting komt;

— er typische duinplanten voorkomen zoals **Agropyron junceiforme** (A. et D. Löve) A. et D. Löve (biestarwegras), **Ammophila arenaria** (L.) Link (helm), **Cochlearia danica** L. (Deens lepelblad), **Erodium cicutarium** (L.) L'Hérit subsp. **dunense** (duinreigersbek), **Hippophae rhamnoides** L. (duindoorn), **Salix repens** L. (kruipwilg),... — het gebied de broedplaats is van onder andere **Dendrocopos major** (grote bonte specht), **Phylloscopus trochilus** (fitis), **Acrocephalus schoenobaenus** (rietzanger),...”

In de tweede helft van 1982 maakte de 'Ontwikkelings- en Investeringsmaatschappij' plannen op voor de aanleg van een jachthaven en het bouwen van 900 woongelegenheden. Deze plannen betekenen niet alleen de onmiddellijke vernietiging van het noordwestelijk deel van de Zwinbosjes en dus de verdwijning van één der laatste dungebieden aan de oostkust, maar hebben tevens een vermindering van de zeer hoge actuele natuurwetenschappelijke waarde van het nabijgelegen natuurreservaat 'Het Zwin' tot gevolg: verstoring van de avifauna, niet alleen tijdens de aanleg van de jachthaven maar evenzeer nadien door een sterke toe-

name van de recreatie vlakbij en in het natuurreservaat, beïnvloeding van de waterhuishouding van het Zwin door verandering van de grondwatertafel, vervuiling van lucht (voornamelijk geluid), water en bodem (advies Koninklijke Commissie voor Monumenten en Landschappen 16.12.1982 betreffende Knokke-Heist Jachthaven).

Vanuit natuurkringen werd intussen bij de bevoegde Gemeenschapsminister K. Poma aangedrongen op de definitieve rangschikking als landschap. De problematiek rond de jachthaven vond bovendien ruime weerklank in de geschreven en gesproken pers. Na kennisname van de resultaten van besprekingen tussen verschillende diensten over de geplande werken, besliste Gemeenschapsminister van Cultuur, K. Poma, de definitieve rangschikking voor het gebied door te voeren, wat dan ook gebeurde bij Besluit van de Vlaamse Executieve op 9.2.1983.

Bibliografie

- De Langhe J., Delvosalle L. e.a. *Nouvelle flore de la Belgique, du Grand-Duché de Luxembourg, du Nord de la France et de Régions voisines*, 2ème ed., Meise, Le Jardin botanique national de Belgique, 1978.
 Lust P., *Planten in De Zwinbosjes*, in *Zeevonk*, fig. 6 nr. 2, p. 4-61.
 Peterson R.T., e.a. *Petersons Vogelgids*, Elsevier, 1980.
 R.U.Gent, *Laboratorium voor Oecologie der dieren, Zoögeografie en Natuurbehoud. Verslagen van de stages in de dierenoecologie*, 1ste licentie dierkunde 1978-1979, 1980.
 Staatssecretariaat voor Streekeconomie, *Ruimtelijke Ordening en Huisvesting*, Gewestplan Brugge-Oostkust, 1977.